

Wie de aw wieker poort verdween.

Et waor in et jaor 1868 tot Mastreech zou ontmanteld weurde. De stad zou gein vesting mie blieve. De mantel, dee zoe lang besjerremend um de stad geslage waor en dee häör zoe dèks bewaord had tege plundering, oetmaoring en verwoesting, kós häör neet langer mie vrijware. De wallemör, tores en poorte, grachte, valbröGGē, forte en werreke hoovde geinen deens mie te doen. Mastreech woort door et Nederlands verdedigingssiesteem priesgegeve. Et woort 'n zoegenaomde ope stad.

Dee in eus gezegend jaor 1920 kint naovertèlle van et bombardemint van 'n stad of tee de vreiseleke verwoestingē heet gezeen, die eus moderren bomme kinne veroerzake, zal um dat besluit neet rouwig zien. De lui van deen tied begrepe ouch wel, wat tat zèGGē wou. Hun groetawwers vertèlde nog van de Fransen tied, wie toen eus stad in veer daog mèt 12000 bomme en kogels besjote waor en haaf in puin laog. En wat waore de bomme van toen? Et gesjòts van op St. Pietersberreg droog nog neet tot aon de Lurestraot, want tao sjuilde ziech enen houp lui.

Et zou gedoon zien mèt te lang rij belegeringe, die eus veste had oetgestande door alle iewe heer van Noormanne, Luikse tróppe, Spaonse, Staatse en Franse legers. Mer, noe mèrrekde ze ouch, tot häöre mantel oet te mode waor en häör vääls te ing zaot. Dus te mantel mós valle. De vestingwerreke zouwe gesliech weurde um plaots te make veur woeninge en sjaole, kèrreke en kluusters, febrikke, pareke, kanale en bassings. Mèt te wallemör woorte de grachte tougegoojd en de poorte móste verdwijne, want tie laoge zjus wie groete mouzevalle aan de ingeng van de veurnaomste straote, die oetkwaome op te groete verkiersweeg nao d'n Bosch, Breusselt, Tongere, Hasselt, Luik en Aoke.

Alzoe waor beslote. Mer ein oetzundering waor gemaak. De aw Wiekerpoort, ouch wel Aoker en Duitse poort geheite, zou es monumint en gedachtenis aon de vreuger verdedigingswerreke stoon blieve. Braok me aon weerskante de moer devan aof, dan bleef ene veerkentige steine blok euver mèt te poort in et midde. Góng me daodoor, dan leep me iers euver 'n valbrök, die 'n steine brök mèt e veurplein d'rachter verbond. Bove de poort waor ene stein aongebach mèt et vollegende opsjrif:

In Joer M.C.C.C.C. en acht

Die Luick hadde Tricht belacht

Daer noe M.C.C.C.C. en twelve

Maekde die stad deese brug selve.

Seit voersinnig en voerdechtig

En laet neit zoe veele in tier seit mechtig.

Wat zoevööl beteikene wouw es: In et jaor 1408 hadde die van Luik Treech belegerd. Daonao maakde de stad tie brök oet veurziechtigheid en veurdach. - De raad woort taobij gegeve: Laot ers noets mie in de stad es geer meister kint blieve.

Onder de poort rechs woende de porteer, dee eederen aovend um negen oore de poort mós sleete en dan tösse twie seldaote de sleutel nao de Hoofwach brach. Wie de poort neet mie hoovde geslote te weurde, góng de lèste porteer ouch mer deed, mer z'n vrouw waor blieve woene. Häör woening waor zeker solied, mer **toch** neet stevig genóg um häör te vrijware tege de ströppestreek van de Wieker koejonges, want tie goojde häör wel ins grooze door de sjouw aof, die op te waal oetkwaom en zoe kraog tat errem mins dèks genóg root in et ete. Kwaome dan de seldaote van de wach aon d'n eine kant te waal opgekledderd um hun te pakke, dan smeerde zij em aon d'n andere kant aof.

Ouch te boerinne, die mèt hun kórref nao de merret kwaome, móste-n-et misgelle; die kraoge-n-al van alles op hunne kop, naat of druug, al naovenant tot et veel. E gans bezunder plezeer hadde die strebenders t'raon um op 'n aait buurke te passe, dat altied enen hoege zijje op had, mer zonder boojem, en noe waor de kuns, um dee van bove-n-aof steinsjes in die kachelpiep te litse.

Al gaof tie poort noe ouch nog zoe e plezeer aon de jonkheid, de Wiekeneers waore mèt hun monumint neet opgezat. Es tee 'staank-in-de weeg' tao stoon bleef, redeneerde zij, dan bleef ouch Wiek aon dee kant aofgeslote. De veurstad zou ziech aon dee kant neet oetbreije. De lui zouwe langs enen andere kant te stad in- en oetgoon en de kommers zou zeker erreg t'ronder lijje. De 'Worteletikkers' mopperde en foeterde. De vrok tege-n-et monumint greujde mèt t'n daag en..... kwaom eindelek tot 'n oetbeersting.

Enen aovend - zoe vertèlde miech te lèsten euverlevende van de Wieker samezweerdere - kwaome veer op te waal bove de poort same in 'n geheim bijeinkoms en dao woort beslote, um de poort kort en bondig aof te breke. D'n tied woort bepaold en eeder, dee kós, zou zien gereidsjappe mètbringe. Dee gein had, zou ze kriege van de jonges van Jos. T., dee in iezervaore doog.

De bepaolde nach kwaom aon. In de kaffee-Van den Boorn bij de poort kwaom me bijein. De gebreurs P. hadde 'n dommekrach en breekiezers mètgebrach en Fons Th. e stèl zakkedreegers aongemonsterd, um et groof werrek te doen. Poste woorte-n-oetgezat veur es soms nachwakers ziech vertuinde, mer die leete ziech zelde-n-of noets in Wiek zien. Aofgesproke woort, um onder et werrek neet te spreke of ziech bij naome aon te roope, um ziech neet te verraoje.

En toen gong et aon de geng. Bove in et middel woort begós. De Wiekeneers braoke dao d'n dèksteijn op en de zakkedreegers graovde nao ondere tou. Et bleek hun dao te mechtig, umdat te eerdlaog dikker waor es ze meinde, zoedatse van dao-oet neet tot aon et gewöllef van de poort kóste komme.

Ondertösse, door et ongewoen geboenker oet hun nachrös opgesjrik, versjene euveraal de bewoeners van de umliGGende hoezer in hun vinsters, mer die kóste niks ondersjeije, en de vrouw van de porteer zaoleger had te vlöch genómme, wie ze häör hoes bove häöre kop begóste-n-aof te breke. Zeker door häör gewaarsjouwd kwaome e paar nachwakers t'ropaof, mer die woorte mèt brikke op te luip gejaog.

Et waar e misterjeus geval. Me hoort in d'n duuster mer böttele en houwe, stein en klute nao ondere valle, mer me hoort gei minsegeluid. Wie d'n iersten opzat mislökde woort opnuijts beraodslaag. Ze gónge links te waal aof en heele de bespreking op te neergelaote stam van de Bastiaone en me zou noe goon probeere, um de sleutel oet te poort te hoole. Mèt nuijen iefter woort te aofbraak hervat. Um de sloetstein te bereike heele zij ziech mèt 'n kèttel aonein vas. Eindelek veel de sleutel en mèt sjoot e gans stök van de poort in.

Mer toen woort et ouch tied, want toen kwaom de wach aon. Ze sloeperde de waal aof, et Rutersträötsje door en zoe nao hun hoezer. Sanderendaogs waar gans Wiek en Mastreech in opluip. Persessies van lui kwaome loere. Ze kraoge gein huugde devan. De naoste naobers kóste geinen oetlèk geve. D'n eine meinde, et hadde vreemde gedoon en d'n andere zag, tot te evermennekes aon et werrek waore Bewees. 'n Onderzoek woort ingestèld.

Einige van de deilnummers smeerde-n-em wieselek te stad oet en sommige woorte veur de rechbank gebroch, mer die heele ziech good geslote, tot et onderzoek op niks oetdrejde. Aon eine manier D., woort te strikvraag gedoon, ofse mèt houte of mèt iezere gereidsjappe hadde gewèrrek. - 'lech höb hure zèGGe mèt pennemetskes', gaof tee ten antwoord. Wie evels te Magistraot van de stad zaog, wie zier et stoon blieve van die aw poort et ongenoege van de Wiekeneers opwèkde, besloot tee dan ouch mer, häör et lot van de ander poorte te laote deile en leet et werrek voleindige, wat door de Wiekeneers begós waar.

Later, wie de aw monuminte van de stad gerèstoreerd woorte en de inwoeners wie langer wie mie belang begóste te stèlle in de aajthede, die zoen eerwierdig 'cachet' aon eus geboorteplaats geve, toen hadde ze spiet van et werrek, watse ins meinde, tot in et belang van Wiek gedoon waar.

- 'Jeh, wat deit me al neet es me jonk is', besloot mene zèksmaan, en sjonk nog ins e Fien likeurke-n-in.

Gesjreve door Fons Olterdissen

Oet: Prozawerken in Maastrisch dialect – E.Jaspar (1926)